

IBAIZABAL

(Asteroko orri albistaria: 1902-1903)

«Gure euskera maiteak albistari edo periodiku bakartxo bat ez eukiteak minduten izan dauz euskeldun zintzo askoren biotzak. Eta minduteko gauzea da, izan be, Europa guztiko izkuntzatan albistariak ikustea, geu bakarrik gareala ainbakoak».

Samintasuna ta lotsaria erakusten eben berba onek aurrean zituela, asi zan agertzen an, gizaldi onen asieran, 1902garren urtean, euskerazko albistari bat, asterokoa: IBAIZABAL izenekoa. Ez zan lenengoa: urte bi lenago ixildu-bearra izan eban EUSKALZALE» zanaren jarraitzaille etorren. Azkue abadeak eta beronen lagunak luze eritxi eutsen, luzeegi, urte biko ixilaldiari. Eta orra non datozen barriro lengo kemen eta asmoak dabezala... Al daben giñoan, euskereari eutsi, euskerea bizkortu, garbitu, apaindu, aberastu, zabaldu: orixe egiteko datoz. Azkue bera, bere Iztegi andia aterateko buruauste eta neketan sartuta dabil. Eta lagun bat artu dau ordezeko, eta albistari barriaren zuzendari: Kirikiño Mañariarra, Bilboko Eskola nagusian, Institutoan, euskera irakasteko ordezeko jarrita daukana.

EUSKERA UTSEZKO LENENGOKO ALBISTARIAK

EUSKALZALE eta IBAIZABAL euskera utsez agertu izan diran lenengoko Albistariak dira. Lenago, bein, ZER onen orrietan esan genduana ez da bete betean egia. Zer genduan orduan? Bidasoaz andiko euskaldunak izan doguzala onetan aurrelari. Egia da, bai, an agertu zala lenengoz euskera utsezko aldizkeri bat, Urtekaria, baiña erderatik artua, eta euskeraratua, eta Mixioetako barri emoteko bakarrik. Egia da an euki ebela euskaldunak albistari bat, asterokoa, oraingo

HERRIA astekariaren ama edo amamatzat jo geinkena; baiña ez etorren, oraingoa ez datorren lez, euskera utsean; beti ekarren frantzesez apur bat, gaurko HERRIAK be ekarten dauan lez. EUSKALZALE eta IBAIZABAL-ek euskera utsa erabili eben. Orretan, ez Lapurdi, Bizkaia izan da aurrelari.

BIZKAIERAZ ETA GIPUZKERAZ

IBAIZABAL (EUSKALZALE be bai) Bizkaian sortua da, baiña ez Bizkaiko euskaldunentzat bakarrik, Gipuzkoaldekoentzat bebei. Lenengo orrian esaten de ori argi eta garbi. Bizkaiko nai Gipuzkoako idazleentzak zabalik daukaz ateak. Bidasoaz andikoen lanik agertzen badau, emendiko euskerara aldatuta ekarriko ditu...

IDAZLEEK

Idazle nausi biak, albistariaren buru eta zuzendari egiten dabenak, Bustintza (Kirikiño) eta Azkue dira. Lanik geiena bion eskuetan dago, batez be Kirikiñoren eskuetan. Eta biak, bakotzak bere ezizena darabille: Kirikiñok BLOA (Bustintza, Lasuen, Olaso, Agirre), eta Azkuek EKETA (Ni-neu, edo erdal-dunen MENDA itza ren kidea). Onen urrengo idazle-pilloa dator: Bizkaitik, Zamarripa, Gorgonio Erreterria, D. Agirre, Arrese, Beitia, Enbeitia anaiak (Orduko Pedro eta Manuel), eta abar. Gipuzkoatik, Urruzuno, Eme-terio Arrese, Elizetxea, B. Etxegarai eta abar.

BERARIZKO AITAMENA

Idazleotatik aparteko aitamena egingo neuke nik birentzat: Arrese Beitia eta Manu Ebeitarentzat. Arrese Beitia-aren aitamena zegaitik? Arana Goiri ii zanean argiratu eban

olerkia dala-ta. IBAIZABAL-ek ez eban eriotz ori ixilpean itxi. Kirikiñoren lumatik bere naibage sentikor barru-barrutikoa agertu eban, eta illak etorkizunean Euskalerrian gero ta izen andiagoa irabaziko ebala iragarri.

Arrese Beitia, orduan, ez zan gelditu bere lira aberatsari soiñurik beteenak atera barik. «Amatau da gure Eguzkia», olerki orren tituluak naikoe diño. Olerki ori, eta beste bat, Arana Goiri goratzeko beste aldizkari baten agertua, iñork ez ditu Arrese Beitia orren liburuetan argitaratu, eta ez dira ezagutzen.

Manu Enbeitak be, Kepa anaiaren ospeak illunpean itxi dauan arren, badau bere nortasuna, bai olerkari-maillan, eta bai albistari edo gazetalari-maillan be. Bere ardura-pean egon zan luzaroan EUZKADI egunkariaren euskal-atala. Orrialde osoa ateraten eban euskeraz, eta gaiñera, lenengo orrialdean, eguneko jakingarri andienen laburpena. Gaurko gezetalariok ez dabe oraindiño orrenbeste lortu. Enbeitatar Ibon eta abar ezinez badabe zer ikasi. Lanerako kemenean batez be, IBAIZABAL-en orrietan asi eta 1936an il zan arteiño.

ALBISTEAK

Albistari bat zetako da? Albisteak, barriak emoteko. IBAIZABAL zoli asi zan orretan. Euskalerriko eta Euskalerritik kanpoko barriak ekazan asiera baten. Gero Euskalerrikoak baiño ez. Eta eurok be urritxo. Nok bialdu? Or egoan untzea, Errenderiarrak ziran zolienak. Eta bein bizkaieraz bialdu eutsen bizkaitarrai euren anai-agurra.

IRAKURGAIK

Euskaldunai euskeraz irakurteko zaletasuna sartzeko asmoaz, tartean-tartean, zatika aterata, irakurgai luzetxoak be baetozan albistari onetan, teatro-lanak eta abar. Azkuek

oso maite eban Bergara aldeko idazle bat: Antero Apaolaza (*Patxiko Txerren*, Truebaren nobelatxo bat euskera jator atsegingarrian euskeraz ipiñi ebana). Eta or sartu eban, albistariaren orrietan.

Bertan agertu ziran **J.** Artolaren teatro-lan bi, gitxienez: *Bixente*, eta *Xabiroia*,

II

Urte biko bizia izan eban IBAIZABAL-ek. Bigarren urtea beteta il zan.

BLOA(Kirikiño) Mañarira joan zan gabon-jaiak anai-arreben artean igaroten, eta EKETA-ri, Azkueri itxi eutsan ilbarria emoteko arazoa. Itxura baten ez zan ilten. Ezkuz aldatu bakarrik.II, bai, baiña urrengo urtean Durangoko Elosuren eskuetan eta iru abadere arduapean bizi barritan biztuteko. Baina urrango urtean ez zan IBAIZABAL-ik agertu. Zer jazo zan? Nok jakin? Andik aurrera Azkuek asti geiago izango dau, bere iztegilana Frantzian aurrera eroateko. Beste iru abadeak nortzuk ziran? Bearbada, sortzi urte geroago «**Jaungoiko-Z**ale« ateraten asi ziranak? Or doa itaun au, iñok argitu eta erantzun zeatzik emon gura baleu.

ETA BIZTU?

Ez zan, ez, albistari au barriro agertu, ez zan berbiztu urrengo urtean, 1904garrenekoan agindu ebenez. Baiña zelanbaiteko berbizkundera oraintxe, gure egonotan jatorko. ZER onen orrietan barri au emon orduko, euskaldun irakurzaleak albistari zar ori irakurri eta ezagutzeko erea izango dau. SENDOA argitaletxeari esker. Argitaletxe onek, IBAIZABAL eta EUSKALZALE, biak dakaz gaur argitara, eta euskaldun guztien eskuetan ipinten ditu. Emen esanak eta geiago an ikusiko ditu iralurleak. Eta gaurko gazetalariak euskalgazetalaritzaren asikiñak, asikin apaltxoak, or dabez.

L. AKESOLO